

Vragen uit de chat en reacties bij KNPV-webinar Toekomstvisie 2030

- 27 mei 2021

Deel 1:

Naar een vrijwel emissieloze teelt.

Rob van Tilburg, directeur programma's van Natuur & Milieu.

Is er een verschil tussen emissieloze en emissievrije teelt?

Is de eerste stap niet emissie-arme teelt?

REACTIE: We moeten van de bestaande situatie naar een toekomstsituatie. N&M zet in op een vrijwel emissieloze teelt, dat betekent dat het richting nul gaat. Maar helemaal nul (emissievrij) is waarschijnlijk niet haalbaar. We realiseren ons dat je waarschijnlijk nooit helemaal zonder gewasbeschermingsmiddelen zult kunnen. Een emissie arme teelt zou een eerste tussenstap moeten zijn op weg naar emissieloos.

Wat zijn punten die kritisch zijn voor een succesvol uitvoeringsprogramma?

REACTIE: We moeten vooral heel goed kijken wat de teler nodig heeft om de omslag te kunnen maken. Dus kennisondersteuning, risicodekking, economisch perspectief.

Een van de punten is een vangnet voor telers. Wie zou dit volgens N&M moeten financieren?

Is de termijn van 10 jaar te kort, of juist te lang?

REACTIE: Het is een hele omslag die gemaakt moet worden. Een grote transitie. Lastig in te schatten en waarschijnlijk per teelt ook verschillend. Tussendoelen, tussenevaluaties zijn cruciaal zodat je in de loop van het proces gericht kunt bijsturen. 2030 lijkt nu misschien ver weg, maar over een paar jaar is het al heel dichtbij. Tussendoelen op korte termijn zijn van belang dus.

In hoeverre weegt borging van voedselzekerheid en voedselbetaalbaarheid mee in de toekomstvisie?

REACTIE: Voedselzekerheid en -betaalbaarheid is vanuit de samenleving altijd een belangrijk punt, dat ook in het verleden vaak de richting bepaalde van de landbouw.

Gewasbescherming is heel lang nodig geweest om toereikende productie te garanderen, maar er zijn ook al heel lang alternatieven bekend. Hier moeten we mee aan de slag.

Diverse experts geven aan dat er meer biodiversiteitswinst te behalen valt door "land sparing" in vergelijking met "land sharing". Wat is dan het nut van landbouw en natuur met elkaar te vervlechten?

Wat is het verschil van het voorgestelde Nationaal Actie Plan met het uitvoeringsprogramma wat er nu ligt, en wat is de meerwaarde er van?

Hoeveel jaar hebben we nog nodig voor voldoende kennis te vergaren?

REACTIE: Er is al heel veel kennis over alternatieven. Het is zaak om die kennis in de praktijk in te gaan passen. En het vergaren van kennis en het opdoen van ervaring zal steeds door blijven gaan.

In hoeverre is N&M bereid gebruik van (niet toegelaten?) gewasbeschermingsmiddelen toe te staan als blijkt dat er voor telers geen alternatieven zijn om hun teelt tot een goed eindproduct te kunnen brengen?

REACTIE: Gebruik van niet toegelaten middelen is uiteraard niet toegestaan. Wat betreft toegelaten middelen: we realiseren ons dat je waarschijnlijk nooit helemaal zonder gewasbeschermingsmiddelen zult kunnen. In voorkomende gevallen is een emissie arme teelt dan een eerste tussenstap waar we nu naar toe zouden moeten werken.

Wordt er ook gekeken naar de risico's van residuen op bv snijbloemen? Dit tbv mensen die ze snijden, bossen, inpakken en (ver)kopen. Je ziet soms mensen bloemen snijden, kort nadat de veldspuit over het perceel reed...

Dat we op deze manier een export product aan het creëren zijn snap ik. maar hoe kunnen de boeren van nu daar geld aan verdienen? wij betalen daar immers nu aan mee

REACTIE: De manier waarop Nederland voorloper is in de landbouw en de nieuw in te zetten ontwikkelingen en innovaties kunnen in de toekomst idd als exportproduct dienen. Dit is geen gemakkelijke route voor de huidige boeren. Het vraagt om een andere mindset - een houdingsverandering - en om een verandering van bedrijfseconomische prikkels. Telers moeten daar ondersteuning bij krijgen.

Hoe zou N&M betrokken willen worden binnen de praktijk pilots betreffende de tussendoelen en monitoring?

De toelating van werkzame stoffen en gewasbeschermingsmiddelen is gebaseerd op wetenschap en is strikt gereguleerd in Europa. Helaas speelt de politiek momenteel een zeer belangrijke rol bij de goedkeuring en instandhouding van deze gewasbeschermingsmiddelen. Wat is uw mening (Rob v Tilburg) over deze kwestie?

Deel 2:

Strokenteelt, waarom moeilijk doen als het makkelijk kan?

Dirk van Apeldoorn, docent-onderzoeker Farming Systems Ecology, Wageningen University & Research.

Is strokenteelt niet ontzettend onpraktisch op grotere schaal?

REACTIE: ERF BV doet het op 100 ha, hoe groter het bedrijf hoe makkelijker aanpassingen te maken zijn.

Is het niet een beetje naïef om de Nederlandse kleinschaligheid als uitgangspunt te nemen? De akkerbouw in een groot deel van de wereld werkt immers op een nog veel grotere schaal? In dat licht doen wij het met onze "kleine"perceeltjes al veel beter.

REACTIE: Onze kleine perceeltjes zijn duidelijk te groot om het verlies aan biodiversiteit te beperken. In het buitenland is er nog veel meer "semi-"natural habitat wat een reserve geeft.

We willen de Phytophthora verspreiding niet beperken. We moeten het voorkomen! Aangetaste partijen zijn onverkoopbaar.

REACTIE: Tja, we willen ook geen Corona. Resistenties zijn onvoorkombaar. We kunnen de aantasting (in het blad) vertragen zodat het niet in de knol terecht komt

Wat zijn de risico's van residuen met strokenteelt?

Strokenteelt geeft veel meer randen. Hoe verhoudt zich dat met de wens naar minimaal residu als buurgewassen toch behandeld moeten worden?

REACTIE: Dat is een van de grote uitdagingen. Residuen zijn bijna niet te voorkomen (hetzelfde geldt trouwens ook voor gluten (ivm glutenintolerante patienten)). Maar wat we nu hebben, heeft ook een prijs. Wat is belangrijker? Het is onmogelijk om de huidige kwaliteitseisen van producten te evenaren zonder gewasbeschermingsmiddelen. Ook in strokenteelt zul je altijd plagen hebben. De vraag is wat wij / de consumenten willen accepteren.

Heeft strokenteelt effect op het bodemleven?

REACTIE: Voornamelijk bij smalle stroken. Wat we wel zien is dat er meer insecten in de bodem overleven.

Tot welke strookbreedte heb je de benoemde voordelen nog?

REACTIE: Van smal naar breed: opbrengst, ziekte en plagen, mechanisatie, maatschappij, plaagbeheersing, biodiversiteit, klimaat robust.

Hoe pakt strokenteelt uit voor ondergrondse biodiversiteit?

I am impressed for the cut-off between the strips, but am concerned how the weeds (particularly grasses) can be managed well

REACTIE: Thanks to GPS this is easy. We sow one row less so there is more distance between crops

Gaan digitalisering en robotisering strokenteelt makkelijker maken?

REACTIE: Ja, zie Boederij van de Toekomst

Wat zijn de belangrijkste stappen die gezet moeten worden om brede adoptie van strokenteelt in de praktijk te realiseren?

REACTIE: We zijn bezig met een groot voorstel voor de Nederlandse wetenschaps agenda waar we dit precies willen uitzoeken. Maar regelgeving moet duidelijk veranderen. (Petra Rietberg (CLM))

Zou je voorstander zijn van een bepaalde vorm van 'verplichting' om in stroken te telen als onderzoek aantoont dat dit uit kan?

REACTIE: Nee, dit werkt niet goed. Zie telers die met 48 m brede stroken aan de gang gaan en dan claimen dat ze geen effect zien op plagen. Als je niet wil, mislukt het zowiezo

Hoe kunnen natuurelementen aanvullend zijn op de positieve effecten van de verhoogde biodiversiteit als gevolg van strokenteelt?

REACTIE: Door de natuurelementen niet aan de rand te zetten maar te integreren in het perceel. Natuurelementen zijn het geheugen van het systeem volgens de literatuur hebben we ongeveer 11% natuurlijke elementen nodig en daarna wordt perceelsgrootte belangrijker voor biodiversiteit.

Deel 3:

Small wins voor het verdienvermogen – Crux voor serieuze boeren-interesse.

Jan Buurma, voorheen innovatie-onderzoeker LEI en parttime akkerbouwer.

Jan, als je terugkijkt, denk je dat de komende jaren wel in staat zijn om rond 2030 "klaar" te zijn met de andere weg?

REACTIE: Transities duren vaak wel 40-50 jaar. Het lijkt mij een illusie dat deze transitie ineens binnen 10 jaar 'klaar' zal zijn. Bepaalde onderdelen (bv. toelatingsbeleid groene middelen) kunnen wel in 10 jaar worden geregeld.

In meerjarenplan gewasbescherming is al gesproken over snelle toelating groene middelen overheid heeft niet geleverd.

REACTIE: Ik herinner mij het project GENOEG (2001-2004) en de Green Deal Groene Gewasbeschermingsmiddelen (2014-2016). Zij hebben de deuren niet geopend voor snelle toelating van groene middelen. Ik kan niet overzien bij welke overheid (NL of EU) de schoen wringt. Artemis (Piet Boonekamp) en IBMA (Willem Ravensberg) weten daar meer van.

Zie je Nederland als voorloper, en werkt dat voor de sector in ons voordeel of nadeel?

REACTIE: Ik vermoed dat de akkerbouw-sectoren in Denemarken en Frankrijk verder zijn. De glastuinbouw in Nederland waarschijnlijk ook. In Nederland hebben we altijd wel gevaren met innovatie. Ik vind dat we blij moeten zijn met innovatieve toeleveringsbedrijven.

Mooie analyse en denkrichtingen. Maar wat te doen met al die NL producten die de grens over gaan naar landen waar duurzaamheid überhaupt (nog) geen issue is bij de consument?

REACTIE: In Duitsland (onze grootste afnemer) is het wel een issue. Ik heb in Crop Protection 97 (2017) 94-100 aangetoond dat je goed kunt boeren met nieuwe productconcepten voor hogere marktsegmenten (zoals Duitsland).

Het CBL gaf aan niet aan het UP te willen meewerken. Blijven liever vrij in hun aankoopbeleid.

REACTIE: Zo ging het ook bij welzijnsvlees, totdat de maatschappelijke druk vanuit de Dierenbescherming zo groot werd, dat ze overstag gingen. Toen ze eenmaal overstag waren, was de eerste vraag vanuit het CBL om de smaak van het carbonaadje te verbeteren.

Beste Jan, een vergoeding voor duurzaamheidsprestaties klinkt interessant. Aan wat voor soort prestaties denk je dan en hoe wil je die meten?

REACTIE: Ik denk dat we per product moeten kijken naar de verschillen tussen bedrijven in bijvoorbeeld organische stofbalans, mbp-belasting, dieselgebruik. Voor grote gewassen zie ik daarvoor wel aanknopingspunten in het Bedrijven-Informatie-Net van WEcR. Wie gunstig scoort krijgt dan een bonus, vergelijk toeslag voor weidegang in de melkveehouderij.

Hoe past het plan van Cees Veerman in het plan van Jan?

REACTIE: Ik heb leentjebuurtje gespeeld bij Piet Boonekamp (Artemis) en bij Cees Veerman. Het lijkt mij andersom: het plan van Jan past in het plan van Cees Veerman. Het plan van Veerman c.s. is breder: daarin gaat het ook over bedrijfsverplaatsing.

Je noemt een culinaire transitie naar plantaardig, maar hoe zie je dat voor je m.b.t. consumentenwensen? Zij (wij) zijn wel te porren om producten met minder GBM te eten (MRL-discussie) en met meer dierwelzijn (Beter Leven-logo). Maar hun lapje vlees laten liggen is een ander verhaal. In mijn ervaring is vlees ook voor een groot deel emotie, en ik voorzie hier nog wel een flinke hobbel. Maar ik hoop met je mee w.b. dat vergezicht!

REACTIE: In mijn historische analyses ontdekte ik dat 'culinaire vertellers' cruciaal zijn bij verduurzaming: zij vertellen het 'productieverhaal' aan de restaurant-tafel of in de Allerhande. Zo kwam ik op 'culinaire innovatie'. Via vegetarische slagers en progressieve restaurants zal de 'carbon footprint' geleidelijk in ons menu doorwerken.

Ik betaal gerust wat meer voor gezond voedsel. De boer moet ook geld voor z'n waar krijgen!

REACTIE: De uitdaging is om jouw 'wat meer' bij de boer te krijgen. Nu wordt dat verdeeld over alle schakels in de waarde-keten. Via streekproducten komen we in de goede richting.

Deel 4:

Laat ze dwingen dat supermarkten alleen biologisch in de winkel leggen.

REACTIE: Nee want overheid moet eindelijk eens gaan faciliteren via stimulering, verbeterde regelgeving, en verdienvermogen mogelijk maken (ook internationaal) e.d. Afdwingen leidt tot terecht ingraven van telers en gebeurt het niet

Wanneer is een teelt weerbaar? Wat zijn de criteria en hoe worden ze gewogen?

REACTIE:

Veranderingen naar weerbare teelt moeten door de overheid gefaciliteerd worden

REACTIE JB: Zuigkracht vanuit de handelsketen lijkt mij minstens zo belangrijk. Vergelijk biologische landbouw: als de productie harder groeit dan de vraag, dan zakt de prijs in elkaar.

Zegt u hiermee dat een biologische krop sla niet bespoten is en een gangbare wel?

REACTIE: Nee ik zeg juist dat ik liever een luisje heb

De analogie met humane ziekten geeft juist voor gewasbescherming kansen bij het publiek

REACTIE JB: Ik ga liever voor een discussie over culinaire innovatie.

Toepassing Mancozeb komt niet voor in de toekomstvisie gewasbescherming 2030. Wordt de toelating van dit produkt in geheel Europa verboden. Of is dat alleen in Nederland? Is het niet beter dat om economische redenen een middel te laten verdwijnen.

REACTIE:

Fairtrade keurmerk in de aardappelkolom introduceren, heeft een meerwaarde voor de teler.

REACTIE JB: Ik zie meer in exclusieve product-concepten, zoals honing-tomaten of ronddeel-eieren. Dan kun je de markt 'schoon' houden en de prijs 'lonend'.